

CIRKUSZI AKROBATIKA

Alaputatási és szakmódszertani periodika

Az artistaegyesület története* (3. rész)

A detronizált Szekula utóda Somossy Károly lett, alelnök: Steiner Nándor, titkár: Martini Mihály, pénztárnok: Schenk Márton, gazda: Lichtenstein Soma, ellenőr Skokk Emil. Ebben a vezetőségben már nagyszerű nevekkel találkozunk, olyan nevekkel, melyeknek viselői őstalentumuk révén mérföldes csizmákkal haladtak a művészet országútján előre – csak az igazi nagyokat megillető siker felé. E jeles emberek közül egyik-másiknak szűk volt az a működési kör, melyet a brettli vagy az orfeum juttatott nekik; tehetségük szárnyalása az igazi, a nagy színpad felé röpítette őket és a komoly múzsa berkeiben is sikert, dicsőséget szereztek az „artista” névnek. Mert sohasem tagadták – a legnagyobb elismerés közepette sem – hogy művészetük bölcsője egy király-utcai caféchantantban, vagy valamelyik orfeum kulisszái közt ringott. A Somossy rezsim alatt találkozunk először Ujvári Károly nevével a választmányi tagok sorában. Itt találjuk – a választmányban – Váradi Emilt, a kitűnő artistát, akit gyönyörű lírai tenorja, páratlan énektudása a legnagyobb sikerhez juttatott: a m. kir. Operaházban elénekelte a „Parasztbecsület” Turidúját. Itt ragyog egyik legnagyobb magyar művésznünknek, Steinhardt Géának neve is, aki Rott Sándorral együtt európai névre tett szert utánozhatatlan szintjátzó készsége révén. – Gerő Jóska, a bonvivántból lett komikus és Fleischmann József, Bécs kedvence szintén komoly munkát végeztek a Somossy rezsim alatt, amikor is az egyesület vagyona nagyon szépen gyarapodott és a bölcs vezetés a legszebb reményekre jogosított. Az 1898 december hó 19-én megtartott rendkívüli közgyűlésen ugyanis a távozó Schenk Martin (jónevű komikus, meghalt Bécsben) pénztáros 1132 forint 61 krajcárt adott át az új pénztárnoknak, Weisz Vilmosnak, részint takarékkönyvben, részint készpénzben, mint az akkor jegyzőkönyv tanúsítja. Ugyancsak Somossy idejében indítványozta Herzmán Károly, – aki mindvégig a legnagyobb őszinteséggel támogatta az artistaügyet, hogy a különböző betegsegélyező egyletek helyett mindenki a Budapesti Artista Egyesületbe lépjen be és hogy az egyesület havonta tartson társas összejöveteleket e célra megjelölendő helyiségben. Most találkozunk először dr. Földes Árpád nevével, akinek, mint az egyesület jogtanácsosának – köszönetet szavaznak eredményes és szakszerű működéséért.

A Somossy Károly elnöklete alatt tartott évi rendes közgyűlésen a szokásos választások megejtése után szóba került az egyesületi zászló felszentelésének ünnepe, amelyet ez év május 20-ikán terveztek. Ugyanakkor elhatározták, hogy az ünnepély tiszta jövedelmét az elszegényedett „kunsztképtelen” artistákat segélyező pénztár javára fordítják.

Eljött a nagy nap, a váravárt május 20-ika, verőfényes, gyönyörű, mosolygós, tavaszi vasárnap; e naptól fogva a budapesti artistáknak is van zászlójuk. Arannyal, ezüsttel hímzett, nehéz selyem zászló, amelyet büszke önérzettel hordozott végig ezen a napon a főváros legnépesebb utcáin a mulató Budapest legkedvesebb, legbohémebb népe. Hetek óta készülődtek örökké víg artistáink erre az ünnepre és napot óta felhívták rá a sajtóban is a nagyközönség figyelmét, amely szintén lázas érdeklődéssel várta ezt a napot, mert az előirányzott program sok speciális érdekességet és artisztikus szépségű ceremóniát ígért. A látványosságszámba menő díszfelvonulás reggel 9 órakor vette kezdetét. A közönség nagy

tömegekben lepte el azokat az útvonalakat, amelyeket a menet a program szerint érintendő volt. A gyülekezés a nagymező-utcai mulató előtt történt; az impozáns menetet egy sereg díszruhás lovasrendőr nyitotta meg, követve a magyar csikósok, német heroldok (lustige Ritterek), ókori lovasok bandériumától. E mögött haladt a nagy zenekar, mire az e célra épített díszkocsi következett, a hölgyek által személyesített öt világrész és a magasban trónoló „Aristica” jelképéül annak, hogy a magyar artisták az egész földkerekséget felölelik. Majd 30 fehér ruhás leány következett, melyet az öt szürkétől vont és magyar csatlósoktól körülvett díszhintő követett a zászlóanyával. Ezt a tisztséget dr. Tóth Emilné vállalta el. A festői menet, amelyet a résztvevők virággal díszített hosszú kocsisora zárt be, a sok ezer főnyi nézőközönség sorfala közt a Nagymező-utcán, Váci- és Teréz-körúton, majd az Andrássy úton végig a Terézvárosi templomba vonult. A zászlószentelést Stieber Vinca apátplébános végezte, fényes papi segédlettel, felavatás után a selyemzászlót, mely az ének, testgyakorlás, műlovaslás és különböző artista-produkciók jelképeivel volt díszítve, visszavitték a Somossy-mulatóba, ahol bevették a zászlóba a szögeket. Úgy délután 2 óra felé volt a mulató télikertjében az ünnepélyes bankett, amelynek keretében szellemes tósztokban éltették Őfelségét a királyt, továbbá mindazokat, akiknek polgármestersége, elnöksége és fenhatósága alatt a nagy esemény megtörténhetett. Éltették továbbá a zászlóanyát, dr. Tóth Emilné és a külföldről érkezett pályatársakat. Azután felolvasták a Bécsből, Berlinből, Lipséből, Londonból érkezett táviratokat, amelyek a külföldiek üdvözlését tolmácsolták. Este pompásan sikerült ünnepi előadás volt, bár a közreműködésre felkért színészek a drága Hegedűs Gyulát kivéve, mind cserbenhagyták az artistákat. Az előadás végeztével tánkra perdültek az ünneplők és a nap már előkandikált a házak mögül, mikor még mindig ébren találta a mulatókat.

Fontos dátuma volt az 1900. Évi június hó 21-én megtartott II-ik rendkívüli közgyűlés, amelyen – szintén Somossy elnök indítványára szóba került az egyleti zászló kérdése, mely ügyben Aalbach Jaques indítványára elhatározták, hogy zászlóőrt kell választani, akinek kötelességévé teszik minden egyesületi tag halálakor a zászlóval való kivonulást. Fontos volt még az az alapszabálymódosítás keretében hozott határozat, hogy minden Magyarországon működő artistát kötelezzék a belépésre, a külföldieket pedig arra, hogy itt tartózkodásuk alatt fizessék a tagdíjat, melyet az egyes igazgatók vontak le a tagok fizetéséből és ők szolgáltatták be az egyesület pénztárába. Az egyesület első nagy halottja, a volt alelnök, a híres komikus-színész, Schönberg R. A. volt, kit dr. Haas István (a kitűnő bohózatíró, később ügyész, majd elnök) gyönyörű beszédben parentált el az 1901. évi április hó 5-én tartott rendes évi közgyűlésen. Az ugyanekkor megejtett választások eredményeképp az egyesület új elnöke, Somossy Károly anyagi és erkölcsi sikerben gazdag vezetése után dr. földes Árpád lett. Ugyanekkor alelnökök lettek: Rott Sándor és Steiner Nándor. Az artisták lelkében mindig lobogó elismerés és hála érzete igen szépen jutott ekkor kifejezésre. Határozatilag kimondották ugyanis, hogy díszoklevéllel tüntetik ki a következő tagokat: Zitter J. Oszkárt, Maurice Károlyt (később varietéigazgató Triesztben), valamint helyben hagyták a Fregoli Lipótnak adott díszoklevél kiadását! Egyben elrendelték, hogy Steiner Nándor érdemdús alelnöknek ne csak díszoklevelet adjanak, hanem festessék meg arcképét és az ülésteremben kifüggeszék. A hatóságokkal való harmonikus együttműködés és a tekintélyek tiszteletének bizonyítéka volt, hogy Rudnay Béla akkori rendőrfőkapitánynak, az artisták jótévőjének, hálájuk jeléül jegyzőkönyvileg megörökített elismerés keretében szintén díszoklevelet

nyújtottak át. A magyar artistákban mindjobban fejlődő és minden törekvésükben kifejezésre jutó nemzeti érzés és hazafias szellem gyakran sajnálatos félreértésekre adott alkalmat; bizonyítja ezt az 1902. Évi március hó 28-án tartott rendkívüli közgyűlés tárgysorozata! Ünnepelesen tiltakoztak a német artista-egyesület ama vádja ellen, mintha itt német-gyűlölet lenne és kifejtették, hogy csak az emberiesség keretein belül akarják érvényesíteni a magyarság és a magyar nyelv szent jogait, anélkül, hogy szélsőségekre ragadtatnák magukat a német kollégákkal szemben vagy bármilyen kilengést megengednének tagjaiknak. Ezt a sajnálatos incidenst az akkor még külföldön tartózkodó Aalbach Jaques simította el okos diplomáciával! Ideje volt, mert a németek már avval fenyegetőztek, hogy külföldön élő magyar véreinkkel szemben retorzióval fognak élni. Az ekkor megejtett választások eredménye a következő volt: Elnök egyhangúlag Waldmann Imre lett, Alelnökök: Rott Sándor, Steiner Nándor. A jelenlegi ügyvezető igazg. Roland Róbert, nevével az 1903. évi április 10-én megtartott rendes közgyűlésen találkoztunk először, akit Waldmann elnök gyönyörű szavakban üdvözöl a titkári jelentés remek megírásáért és nagyszerű, pontos áttekinthető megstilizálásáért. Íme, a vér nem tagadja meg magát, Roland már első egyesületi ténykedésénél annak mutatkozott, ami ma: önzetlen, érdeknélküli artistának, aki szívén viseli az egyesület érdekét, szinte gyermeki szeretettel becézi, dédelgeti a közügyet, amely neki az elismerés kevés rózsája mellett már számtalan tövist is hozott.

* Békásy Jenő és Seidl Albert (szerk.) *Jubileumi Album 1897-1922* Kiadja a Magyarországi Artista Egyesület 25 éves fennállásának emlékére (4-26. o.)

megjelenik minden negyedévben